

У ДЗЪТИЕН - ВЛИЯТЕЛНА И ЗАГАДЪЧНА ИМПЕРАТРИЦА

Според Конфуций владетел от женски пол е все едно „кокошка да кукурига на зороряване вместо петела“. Дали мислителят е имал предвид У Дзътиен, е трудно да се каже. Но конфуцианските идеи, че жените винаги трябва да се подчиняват на мъжете, са властвали векове наред.

Въпреки това, даже в тези далечни времена, се намирили жени, които да опровергават и най-почитаните философи. Вече беше споменато име, станало символ на императорско величие. Името на единствената жена, управлявала Китай, която оставя страната си в историята с един от най-бляскавите периоди на династията Тан. Самата тя създава династията и така още повече издигна мястото на жените във феодалния свят. Силно амбициозна, полагала усилия, за да подобри статута на жените в обществото. За тази цел канела учени да напишат биографиите на известни представительки на нежния пол. Тези трудове послужили като напомняне на всички, че жените имат същите способности както мъжете, и като обвинение, че не им се дава възможност да изявят тези способности.

Тази пионерка в еманципирането

на жените е У Дзътиен. Родена е през 624 г. в семейството на известен аристократичен род от Шанси. Баща ѝ У Шуейхоу е бил съюзник на Ли Юан, основател на династията Тан. Майка ѝ била от императорския род на династията Суей.

Четирнадесетгодишна я избрали за наложница в императорския двор на Тайдзун - втори император на Тан. Още от малка проявила волеви и решителен характер. Имала бърз ум, натрупани знания по литература и история, с които се открила сред останалите девойки в двореца. Бързо станала любимка на императора. Извоювала си правото на достъп до официални документи. Това разрешение от владетеля ѝ позволило да е в течение на имперските дела. А за нейната природна красота самият Тайдзун ѝ дал второ име мейнян, означаващо красива очарователна жена. Под това име се появила и в литературните творби в младостта си, а като У Дзътиен или императрица У - за времето, когато управлявала.

За нея се носят легенди, че успяла да впечатли императора и неговия син Ли Джъ с хладнокръвието си. Макар по доста остър и невъздържан начин, тя обяснила как би обаявала любимия буен и непокорен императорски кон. Повелителят ѝ останал удивен от нейното, меко казано, неподобаващо на благовъзпитана наложница, поведение. Това пък много се харесало на младия престолонаследник Ли Джъ.

Когато през 649 г. император Тайдзун се преселил в откъсания свят, любимата наложница изпратили в будистки манастир. Там се разделила с пищната си коса, след като ѝ обръснали главата до голо. Така повелявал обичаят на епохата - императорските наложници оставали в светата обител до края на дните си и нищо не било в състояние да ги отклони от наложилите се правила.

Мястото на престола било заето от Ли Джъ, приел храмовото име Гаодзун. От момента, в който видял красивата У Дзътиен, той не спирал да мисли за нея. Не го смущавала и малката подробност, че тя била по-възрастна от него. Скоро след като поел управлението в свои ръце, младият владетел се отбил да се помоли в манастира, в който била и У Дзътиен. Той я видял и красотата ѝ го поразила отново. Той я познал, старите чувства се събудили с нова сила. Когато се върнал, веднага изпратил свои подчинени да я доведат обратно в двореца. Там тя влязла като почетната наложница на императора.

Нейната интелигентност, честното ѝ и открито поведение спечелили доверието на Гаодзун. Станала

любима на целия императорски двор

Родила и две момченца, което я направило още по-влиятелна.

През 654 г. е убито бебето на У Дзътиен.

У Дзътиен

Тя станала център на интриги, от които не може да се разбере каква е ролята ѝ в конфликта. Понесли се слухове за нейната пряка намеса с користна цел - да се отстрани законната императрица Уан Шъ и да заеме нейното място. Някои от изследователите на този период от историята на Китай приемат, че тези клевети може да са резултат от конфуцианските атаки срещу У Дзътиен, които се появили даже в по-късно време. Това е обяснено от гледната точка на разбирането за

Мястото на жената в обществото

и в семейството и несъобразното поведение на наложницата.

Така или иначе, тя успяла да убеди императора да я дари със специалната титла чънфей, която я поставила по-високо над четирите наложници, веднага след императрицата. Скоро титулярката Уан Шъ била прогонена, отнето ѝ било положението на височайша особа, но мястото ѝ не останало задълго празно. То вече било отредено за У Дзътиен. Това не било достатъчно за главната цел, която преследвала от известно време. Постигането на лелената ѝ мечта минавало през физическото премахване на бившата императрица и настоящата любимка на императора. След жестоката разправа нищо вече не било в състояние да спре амбицията на новата императрица към властта.

Когато император Гаодзун получил удар, вместо него задулило управлението се водело от У Дзътиен.

По нейна заповед бил убит първият министър, а наследникът на трона принц Ли Джун бил принуден да се самоубие. От тогава тя винаги седяла мълчалива зад императора по време на аудиенции и взимала решения вместо него.

Добър съветник била по важни държавни дела, така че това не било нещо ново и непознато за нея. Почувствал се в невъзможност да изпълнява преките си задължения на владетел, императорът прехвърлил всички пълномощия на У и те били наречени от сановниците им Двамата светци. Този грях бил престъпване на традицията, че жените не могат да взимат участие в управлението на държавата. А след смъртта на император Гаодзун, У Дзътиен открито взела цялата власт в свои ръце на шестдесет и седмата година от рождението си. През 690 г. оповестила

началото на нова династия Джоу

Това било в памет на владението на нейния баща и като поклон към блестящата династия Джоу в Древен Китай. У Дзътиен била убедена, че нейният род бил пряк наследник на тази династия. Възцарила се, тя се увенчала с титлата император Шъншън, което било измислено още от първия

император на Китай - Цин Шъхуан. Почтена за онова време възраст я поставя в позиция на най-възрастния владетел в 2100-годишната история на имперски Китай и

единствената жена император в Поднебесната

Императрицата У Дзътиен действала смело, дори брутално. Управлявала умно и деспотично. Полагала усилие за унищожаване на опозицията и издигане на верни служители. Обграждала се с жестоки помощници, премахваела тези, които са против нея. Създавала собствена тайна полиция, която се грижела за потискане на надигащи се вълнения. По нейна заповед избили безмилостно императорския род Дзун. Под ударите на кинжала попаднали и собственият ѝ син и наследник на трона.

Първият министър на Тан Сю Дзинъе и принц Луо Бин решили да възвърнат властта на династията Тан и в Янджоу вдигнали въстание срещу нея. Принцът Луо Бин написал осъдителен трактат срещу жестока императрица. Научавайки за автора, тя изпратила многобройна войска, която разгромила нейните критици.

Тя вече можела спокойно да осъществи идеите си за нововъведения в земеделието, които облекчавали труда на селяните. Започнало строителството на големи напоителни системи. Нейната инициатива да се създаде банка за земеделски знания и умения бързо се развила и започнали да издават книги по темата. На местните чиновници било заповядано да разширят обработваемата земя. С цел да се увеличи производството намалили данъците и ангарията. Селяните получили разрешение да оставят повече от реколтата за себе си. Тяхното и на цялото население благосъстояние се подобрило.

У Дзътиен се оказала

много добър владетел

и страната се радвала на същото развитие както по времето на император Тайдзун. Започнала да прилага на практика социални, финансови и данъчни реформи, които били в полза на хората. Нейно било предложението за пожарната аларма. По това време основният строителен материал бил дървото и пожарите били често явление, а населението трябвало навреме да бъде предупредено. Тя развила системата на държавните изпити, умело подбирала талантиливи хора, държала под око роднините и приближените си, издигнала

Стелата в гробницата Чиенлин

общественото положение на жените. Сама привлякла в правителството си много талантиливи хора. Търсила ги из цялата страна и ревностно настоявала способните да заемат предни постове. Ревизирали системата на изпитите за чиновници, за да може всеки един желаещ, независимо от произхода си, да се кандидатира. Може би оттогава е практиката на личното интервюиране на кандидатите - единственият начин за получаване на длъжност, който премахва възможността за заемане на даден пост чрез покровителство, подкупи или корупция. А верни чиновници си създавала с награди за добри идеи и практически приложения.

Жената император била противоречлива личност

У Дзътиен остава най-забележителната, влиятелна и загадъчна жена в историята на Поднебесната. Императрицата спечелва уважението на хората, тъй като е ревностен защитник на будизма, но в същото време хладнокръвно преследва противниците си от императорското семейство и аристократите. Мненията за нея са полярни - от огромния ѝ принос за страната до отношението като към жестока и безмилостна интригантка и тиранин.

У Дзътиен заемала престола като императрица 15 години, но на практика управлявала почти половин век. Под нейното управление мощта на Китай нараснала значително, обществото се успокоило, населението се увеличило, икономиката процъфтявала. Многократно отблъсквала нападенията на чужди племена. Всичко това благодарение на нея продължило периода на разцвет на династията Тан.

Вече в напреднала възраст, 80-годишната императрица нямала сили да се противопостави на противниците си, които силно недоволствали. През 705 г. те я детронирали. За владетел провъзгласили отново император Джундзун и така възстановили династията Тан. Не след дълго У Дзътиен умира.

Погребали я при съпруга ѝ Ли Джъ (Гаодзун) в Чиенлин, провинция Шанси. Уникалното на гробницата е, че в нея са погребани заедно двама императори на две различни династии. На гроба ѝ поставили стела без надписи. Стелата е изработена майсторски от монолитен каменен блок, висок 8 м и широк 2 м. На надгробното не са гравирани никакви йероглифи, с което се прочула в цялата Поднебесна като „Стелата без надписи“. Следващите поколения не добавили нищо повече. Разнесли се различни слухове за нея. Някои приемат като прослава на У Дзътиен, че нейните постижения нямат нужда да бъдат описвани с думи. Други приемат конфуцианската версия, че

У Дзътиен, разбила традицията

Китай да се управлява само от мъже, сама разбила провинението си, затова не искала да остави паметник за делата си. Трети - още приживе тя вярвала, че след смъртта си отново ще се съберат със съпруга си. Но не ѝ било ясно какво трябва да се напише на гроба - „Императрица Ли от династията Тан“ или „Император У от династията Джоу“, затова стелата останала без надписи. Най-много хора са склонни да вярват, че това е един мъдър ход от страна на У Дзътиен. Идващите след нея ще имат различно мнение, затова нямало как да обобщи живота си върху стелата и така я оставила без надписи, за да могат следващите поколения да отсъдят безпристрастно добрините и злините ѝ.

Сега властите в Чиенлин са подали искане за включване на гробницата в списъка на Световното културно наследство.

Людмила СЛАВЧЕВА